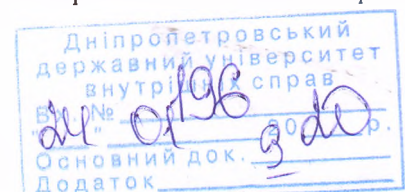

ВІДГУК

*офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Собакаря Андрія Олексійовича,
на дисертацію Новікова Олега Володимировича «Публічно-правове
забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі
спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право*

Актуальність теми дослідження. Становлення України як громадянської, демократичної, суверенної держави потребує ефективних заходів попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням, які створюють загрозу існуванню державності. Такі небезпечні для країни прояви перешкоджають нормальному розвитку правової, економічної та політичної системи України. Незважаючи на наявність в українському законодавстві численних нормативно-правових актів, які передбачають різні напрями та форми запобігання й протидії корупційним правопорушенням, відчутних результатів в антикорупційній боротьбі немає. Безкарність корупціонерів породжує недовіру громадянського суспільства до влади. Крім того, постійне внесення змін і доповнень до законів та інших актів, що нині, на жаль, має місце, сприяє підвищенню рівня корупціогенності суспільства, її латентності. Щоб мінімізувати негативні наслідки, доцільно спрямовувати діяльність на вдосконалення вже існуючих правових норм, чим підвищити відсоток реально діючих.

Традиційно в нашому соціумі корупційні прояви з урахуванням їх суспільної небезпечності вважаються одними із найбільш серйозних і небезпечних правопорушень. З огляду на це науковці упродовж багатьох років намагаються знайти способи подолання цього негативного явища, але на даному етапі такі пошуки більшою мірою є безрезультатними, оскільки корупція як була невід'ємною складовою нашого повсякденного життя, так і нині залишається, більш того, продовжує вкорінятися. Зазвичай для вирішення якоїсь проблеми

необхідно, перш за все, шукати і усувати її причину. У нашому випадку таких причин існує безліч: починаючи з незаконних дій службових осіб і закінчуючи злочинною поведінкою особи, яка надає неправомірну вигоду. При цьому найбільш латентним в корупційному відношенні є місцеве середовище, де саме і формуються первинні корупційні прояви у регулюванні суспільних відносин, які слугують базисом подальшого розвитку корупції на загальнодержавний рівень.

Зазначену проблематику активно та ґрунтовно вивчають правники, які спеціалізуються на питанні адміністративно-правової протидії корупції. Однак, незважаючи на популярність і підвищений інтерес до даної проблематики, ґрунтовного дослідження, присвяченого розробці наукових рекомендацій і комплексу заходів публічно-правової протидії корупції саме на регіональному рівні, у вітчизняній адміністративно-правовій науці не проводилося. Віддаючи належне науковим здобуткам вітчизняних та зарубіжних учених, все ж слід визнати, що залишаються ще не повністю висвітленими питання протидії корупції в умовах регіонального розвитку шляхом застосування інструментів публічно-правового характеру. У своїй сукупності наведені аспекти й визначили актуальність теми дисертації.

Враховуючи, що більшість вітчизняних наукових робіт з досліджуваної проблематики є дещо застарілими у зв'язку з тим, що останнім часом законодавство зазнало суттєвих змін у зв'язку з реалізацією адміністративної реформи, тож очевидно істотне теоретичне та практичне значення має здійснена дисертантом переоцінка сутності, змісту, підстав, процедур та особливостей публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку в Україні.

В контексті вищевикладеного, слід підтримати актуальність рецензованої дисертаційної роботи, спрямованої на теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо вдосконалення в Україні заходів публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку, за вирішення якого дисертант претендує на присвоєння йому наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Дисертаційне дослідження О.В. Новікова тісно корелюється з низкою державних і відомчих програм, планів, концепцій: вона спрямована на виконання основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016; Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленої постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019-2023 рр., затверджених постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 р. № 30 (п. 3.4.2.5); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275.

Методологічну основу наукової роботи становить раціональна сукупність методів наукового пізнання, обрана дисертантом з урахуванням специфіки поставленої мети, об'єкта та предмета дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань автор використав широкий комплекс загальних і спеціальних методів дослідження, зокрема, історико-правовий метод, логіко-семантичний, формально-логічний метод, методи аналізу та синтезу, порівняльно-правовий метод, екстраполяції, класифікації, соціологічного опитування, моделювання та інші методи.

Слід зазначити, що перераховані методи були використані в органічному поєднанні та взаємозв'язку, що дало змогу всебічно розглянути предмет

дослідження, висвітлити пов'язані з ним проблеми, виробити комплексний підхід до їхнього вирішення.

Аналіз дисертації О.В. Новікова дозволяє зробити висновок про **обґрунтованість** її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (більше 200 найменувань), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. З позитивного боку маю відмітити той факт, що переважна більшість використаних джерел датуються 2010-2018 роками. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

На особливу увагу заслуговує **наукова новизна** одержаних результатів. Дисертація О.В. Новікова стала вагомим внеском у розвиток доктринального уявлення про сутність, зміст та особливості застосування заходів публічно-правової протидії корупції в умовах регіонального розвитку: удосконалення дефініції такого базового для антикорупційного законодавства поняття, як «корупція» тощо.

Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертантом вперше засвідчено пряму залежність ефективності результатів протидії корупції від конкретних заходів державного регулювання територіальним розвитком, серед яких зокрема: 1) впровадження та постійне застосовування в управлінській практиці інструментів стратегічного планування розвитку території, яке сприяє точному визначенню пріоритетів регіонального розвитку; 2) удосконалення механізмів державної підтримки розвитку депресивних регіонів; 3) розробка системи заходів розбудови інфраструктури регіону, маючи на меті покращання умов використання інноваційних технологій, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для регіонального розвитку тощо; 4) адаптація національного законодавства з питань

регіональної політики до міжнародних норм та стандартів; 5) удосконалення системи моніторингу та контролю регіонального розвитку тощо.

Заслужують на увагу намагання автора виокремити характерні ознаки корупції як об'єкта публічно-правової протидії цьому явищу в умовах регіонального розвитку, серед яких зокрема: 1) вона можлива лише у сфері діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; 2) її суб'єктом може бути лише особа, наділена владою чи посадовими повноваженнями; 3) корупційні відносини виникають внаслідок зловживання особою, наділеною владою чи посадовими повноваженнями, своїми повноваженнями; 4) корупцію складають лише діяння, вчинені особою, наділеною владою чи посадовими повноваженнями, з метою задоволення корисливих інтересів власних або інших осіб.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку. На мій погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень, присвячених правовим та організаційним аспектам забезпечення належного функціонування гуманітарної сфери країни.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції бути взяті за основу для подальшої розробки проблем публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку, визначення шляхів підвищення його ефективності, а отже – слугуватиме меті невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, а також на вдосконалення діяльності суб'єктів, уповноважених на їх застосування; щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, зокрема до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про запобігання корупції»; під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Адміністративна відповідальність», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із даних дисциплін.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем **достовірності**. Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-адміністративістів; успішна апробація на кафедральних заходах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота О.В. Новікова є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору вдосконалення публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку.

Поряд з цим, слід відмітити й деякі **недоліки рецензованої дисертації**:

1. Більшість визначень та дефініцій, наданих дисертантом є доцільними та аргументованими, проте занадто об'ємними. Наприклад, поняття «корупція» визначається як використання особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, чи прирівнюваними до них особами, наданих їм службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, в тому числі вимагання неправомірної вигоди, або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди зазначеній особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам, в тому числі обіцянка/пропозиція неправомірної вигоди третьою особою, з метою схилити службову особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей». Вважаємо, що авторові слід було б більш лаконічно визначати дане поняття та зосередити при цьому увагу лише на найбільш важливих його елементах, в тому числі беручи до уваги

поняття цього явища, закріплене у Законі України «Про запобігання корупції».

2. У підрозділі 1.1 дисертації автором здійснено аналіз наукових поглядів на зміст корупції та протидію цьому негативному явищу в житті держави, що розглянуто у нерозривному зв'язку з еволюцією самої корупції як суспільного феномену. Використано нормативно-правову базу та наукові матеріали щодо дослідження того чи іншого періоду публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку. Проте, в даному дослідженні не міститься такої важливої складової як передумови формування кожного етапу поширення корупції та відповідно протидії їй. Наявність таких результатів дослідження дало б можливість виокремити причини та умови розвитку корупції та визначити конкретні періоди неадекватної діяльності органів державної влади щодо боротьби з корупцією, їх упущення, а можливо й спонукання розвитку корупції в Україні, що призвело до сьогоденної ситуації. У такому аспекті дослідження генезису публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку України було б цінним.

3. Визначаючи важливість і необхідність розробки регіональних планів економічного і соціального розвитку в межах загальнодержавної антикорупційної стратегії, здобувачу бажано було б власне розробити типовий план та запропонувати у додатках до роботи, принаймні коротко окреслити яким чином це можливо здійснити.

4. У підрозділі 3.2 автор цілком справедливо наголошує на корисності використання досвіду Польщі в удосконаленні механізмів публічно-правової протидії корупції в органах публічного адміністрування регіональним розвитком, зокрема в частині реалізації «Громадського договору» – програми співпраці з неурядовими організаціями, в межах якої інформують громадськість про основні рішення, прийняті ними, та розглядають громадські ініціативи щодо вирішення проблем місцевого та регіонального значення. Проте у самій роботі бажано було не лише окреслити пропозицію, але й чітко визначити механізм реалізації таких програм, їх форму, зміст, суб'єктів здійснення тощо.

5. У роботі багато авторських пропозицій щодо удосконалення чинного,

або ж розробки та прийняття нового законодавства України, яке стосується нової концепції публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку, в основі якої покладено поділ нормативно-правових актів залежно від юридичної сили, їх поширення та застосування до сфер публічного адміністрування регіональним розвитком України, зокрема: 1) міжнародно-правовий рівень, до якого входять міжнародні акти ООН, Ради Європи, ОЕСР; 2) національний рівень, що включає національне антикорупційне законодавство, основні засади якого закріплені в Конституції України, низці антикорупційних законів та підзаконних нормативно-правових актів; 3) місцевий (локальний) рівень. Чимало з цих пропозицій взято з досвіду нормативно-правової бази країн ближнього зарубіжжя. Водночас незрозуміло, чому дисертант мало уваги приділив удосконаленню вітчизняної нормативно-правової бази на досвіді європейських країн у рамках євроінтеграції України?

Втім вказані зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Наукове та практичне значення роботи полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та пропозиції орієнтовані на вирішення конкретних завдань, що ставляться практикою, а також потребами подальшої протидії корупції в країні. Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть бути впроваджені як у нормотворчу діяльність, так і у навчальний процес.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, відповідно до вимог до такого типу робіт, достатньо повно викладені в авторефераті та відображені в опублікованих працях дисертанта, дають можливість науковій

спільноті оцінити здобутки дисертанта та сформувані уявлення про хід та розвиток наукової думки, їх оригінальність, новизну та індивідуальність.

Основний зміст автореферату точно відповідає змістовій дисертації, дає повне та переконливе уявлення про наукову цінність і значущість дисертації та виконану роботу.

Дисертація **Новікова Олега Володимировича «Публічно-правове забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку»** є самостійною, завершеною кваліфікаційною працею у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення із відповідним рівнем новизни і цінності для теорії адміністративного, а також для суміжних галузей права, практики застосування законодавства в цій сфері, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок дисертанта в науку. Зазначена робота подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, виконана згідно з вимогами МОН України, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

А.О. Собакарь

Підпис
А.О. Собакарь

ЗАСВІДЧУЮ
фахівець відділу кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВІДДІЛ
КАДРОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ